

marie stuartovna

icke / schiller

dpb DIVADLO
PETRA
BEZRUČE

politický thriller na život a na smrt

icke / schiller **marie stuartovna**

osoby a obsazení

autoři **robert icke, friedrich schiller**
překlad **pavel dominik**
úprava **jan holec, peter galdík**
režie **jan holec**
dramaturgie **peter galdík**
scéna a kostýmy **ján tereba**
hudba **ivan acher**
hlasová poradkyně **eva spoustová**

marie stuartovna **magdaléna holcová**
alžběta I. **alexandra palatínusová**
sir amias paulet **ondřej brett**
mortimer **vít hofmann**
william cecil, lord burleigh **lukáš melník**
lord george talbot, hrabě ze shrewsbury **marián chalány**
robert dudley, hrabě z leicesteru **hynek tajovský**
lord aubespine / melvil **jáchym kučera**
william davison / henry grey, hrabě z kentů **josef trojan**
hanna kennedyová **kateřina krejčí**

premiéra 17. května 2024 v divadle petra bezruče

friedrich schiller

Německý básník, dramatik a estetik Friedrich Schiller se narodil v roce 1759 v rodině vojenského lékaře v Marbachu. Původně chtěl studovat teologii, ale z rozkazu württemberského vévody Karla Eugena musel studovat na vojenské akademii medicínu a práva. Jeho první drama Loupežníci (1781) ho proslavilo po celém Německu. Kritika tyranie a bezpráví vedla ke krátkému Schillerovu věznění a vévoda mu zakázal dál psát. Schiller nakonec uprchl. V letech 1783 a 1784 pracoval jako divadelní básník a dramaturg v Mannheimu; později pobýval v Drážďanech a v Lipsku. V roce 1788 se poprvé setkal s Goethem. Schiller žil od roku 1799 ve Výmaru, kde se kromě vlastní literární tvorby věnoval spolupráci s místním divadlem. Začátky

jeho divadelní tvorby jsou spjaté s hnutím Sturm und Drang. Další Schillerovo tvůrčí období bývá označováno jako klasické; sem patří historické tragédie Don Karlos, trilogie Valdštejn, Marie Stuartovna a Panna Orleánská. Kromě dramát psal Schiller i básně a estetická, historická a filosofická pojednání. Schiller zejména jako dramatický básník hlásal osvícenské ideály a rozvíjel jejich systematické ukotvení v dialogu se starším racionalismem i rodícím se idealismem a romantismem. Ve věku 45 let předčasně umírá na akutní zápal plic. Je pochován v knížecí hrobce ve Výmaru vedle Goetha. Jako básník se proslavil Ódou na radost. Ta se pak stala součástí 9. symfonie Ludvíka van Beethovena a nyní je hymnou Evropské unie.

marie stuartovna

Marie Stuartovna tvoří spolu s hrami Panna Orleánská a Nevěsta messinská trojici ženských dramát. Tato tragédie je spíše psychologickým komorním dramatem než historickou freskou, byť se odehrává na skutečném historickém pozadí. Schiller psal v dopise Goethemu, v němž ho informoval o svém studiu alžbětinské doby a procesu s Marií Stuartovnou, že se mu látka zdá vhodná pro „euripidovskou metodu, která spočívá v úplném znázornění stavu“. K premiéře ve výmarském divadle došlo bezprostředně po dokončení práce (1801) a přijetí díla bylo velmi vřelé.

robert icke

Robert Icke (1986) je britský dramatik a divadelní režisér. Zaměřuje se na adaptace klasických textů evropského divadla (Oresteia, Strýček Váňa, Divoká kachna), jejichž cílem je, podle autorových slov, znovunavrácení jejich původní dramatické síly. Marie Stuartovna měla premiéru v londýnském divadle Almeida v roce 2016 v autorově režii.

pavel dominik

Narodil se roku 1952 v Ostravě. Od konce 60. let žije v Čechách, kde roku 1975 ukončil studium anglistiky na pražské Filozofické fakultě UK. Kromě literárních překladů Vladimira Nabokova (např. Promluv, paměti, Pnin, Ve znamení levobočka, Lolita) a Salmana Rushdieho (Hanba, Děti půlnoci, Maurův poslední vzdech, Zem pod jejíma nohama) a dalších, se zabývá i překlady divadelních her hojně uváděných po celé republice. K jeho nejhranějším překladům patří i Černá komedie (Pater Shaffer), muzikál Donaha! (Terrence McNally, David Yazbek) či Je úžasná! (Peter Quilter), s diváckým i kritickým ohlasem se setkaly inscenace v Divadle Ungelt Deštivé dny, Halpern a Johnson či Ledňáček. Za své překlady získal Jungmannovu cenu za nejlepší překlad roku 1991 (Vladimir Nabokov: Lolita), Poctu laureátům za román S. Rushdieho Zem pod jejíma nohama (2002) a Státní cenu za překladatelství s přihlédnutím k dalším dílům za román Vladimira Nabokova Ada aneb Žár (2016). Marie Stuartovna je jeho druhým překladem hry od Roberta Ickea. V roce 2021 uvedlo Národní divadlo v Brně hru Doktorka.

autor **friedrich schiller**
překlad **jaroslav bílý**

Jaké to otročení sloužit lidu!
Jak úmorné je stále pochlebovat
té modle, kterou v duchu pohrdám!
Nebudu nikdy vládnout svobodně?
Ctít musím cizí mínění, o chválu
davu se ucházet, lichotit lůze,
které se zalíbí jen tatrman!
Ne, není ještě králem, kdo si musí
svět předcházet! Jen ten má v skutku moc,
kdo nemusí se na nic ohlížet!

autor **robert icke**
překlad **pavel dominik**

Sloužit lidem znamená být otrokem.
Už mě nebaví jim lichotit, když je – přiznám se –
nenávidím. Z duše nenávidím. Musím brát ohledy
na jejich humpolácké názory, nadbíhat jejich přízni
a snažit se vrtkavému lidu vyhovět:
koruna je pouze věžeňská cela vykládaná klenoty.
Skutečným panovníkem může být jen ten,
kdo se svobodně řídí svou vůlí
a nepotřebuje k tomu souhlas světa.

alžbětinská doba jako inspirace pro drama

Historická Marie Stuartovna (1542–1587) strávila ve vězení celých devatenáct let a byla dcera bratrance Alžběty I. (1533–1603), třebaže o devět let mladší. Alžběta byla dcerou druhé manželky Jindřicha VIII. Anny Boleynové a jako dcera z druhého manželství, dosaženého díky rozvodu Jindřicha s Kateřinou Aragonskou, zápasila o své uznání jako právoplatná nástupkyně trůnu. Tohoto uznání hodlala dosáhnout vnitřní stabilizací země, rozhárané nábožensko-politickými boji. Její

předchůdkyně a nevlastní sestra Marie (zvaná Krvavá Marie), dcera Kateřiny Aragonské, se pokusila o restauraci katolicismu a pronásledovala protestanty. Marie Stuartovna byla dcerou synovce Jindřicha VIII., skotského krále Jakuba V., a francouzské šlechtičny Marie de Guise a měla k Francii (spolu se Španělskem hájící proti Anglii katolicismus) od mládí blízko. Jejím prvním manželem byl francouzský král František II., který však brzy zemřel. Po jeho smrti se vrátila do Skotska a provdala

se za svého příbuzného Jindřicha, lorda Darnleye, který však byl zavražděn jejím milencem a brzy poté třetím manželem hrabětem Bothwellem. Tato vražda vzbudila velké pobouření. Marie byla uvězněna a následně uprchla do Anglie, kde prosila o pohostinství královnu Alžbětu. Tu nicméně neuznala za právoplatnou nástupkyni anglického trůnu, neboť se za ni pokládala ona sama. Marie byla v Anglii devatenáct let vězněna a popravena roku 1587 ve 44 letech.

michel foucault: právo na smrt a moc nad životem

(zkráceno)

Dlouho bylo jedním z charakteristických privilegií panovníkovi moci právo života a smrti. Je to druh práva odpovědět. Je-li panovník ohrožen vnějšími nepřáteli, kteří jej chtějí svrhnout nebo připravit o jeho práva, pak smí legitimně vyhlásit válku a žádat od poddaných, aby se podíleli na obraně státu. Aniž by „přímo usiloval o jejich smrt“, smí „nasadit jejich život“: v tom smyslu nad nimi vykonává „nepřímé“ právo života a smrti. Když ale proti němu některý z nich povstane a poruší jeho zákony, smí nad jeho životem uplatnit přímou moc: zabít ho

ve jménu trestu. Takto chápané právo života a smrti je už privilegiem absolutním. Je podmíněno obranou panovníka, jeho vlastním přežitím. Panovník vykonává své právo zabít, nebo se zabití zdržet; jeho moc nad životem se vyznačuje pouze smrtí, kterou má právo vyžadovat. Právo, které se formuluje jako právo „života a smrti“, je ve skutečnosti právem zbavit života, nebo nechat žít. Jeho symbolem je koneckonců sekyra. Moc tu byla především právem vzít: věci, čas, těla, a nakonec i život. Západ však poznal hlubokou transformaci těchto mechanismů.

Smrt, která se zakládala na panovníkově právu bránit se nebo vyžadovat, aby byl bráněn, se nyní projevuje jako prostý opak práva společenského těla zabezpečovat svůj život, udržovat jej či rozvíjet.

Války se už nevedou ve jménu panovníka, jehož je třeba bránit; vedou se ve jménu života všech; povstávají celé populace, aby se vzájemně zabíjely ve jménu vlastní životní nutnosti. Masakry se staly něčím vitálním. A všechny ty války, které zabíjejí takové množství lidí, vedou režimy jako správci života a přežití, těl a rasy.

Jakýsi obrat, jimž se kruh uzavírá, způsobuje, že čím dál víc se technologie válek přiklání k úplnému vyhubení, tím víc se rozhodnutí spustit, nebo nespustit tento mechanismus řídí holou otázkou přežití. Princip: moc zabíjet pro možnost žít, která je pilířem bojové taktiky se stává principem strategie mezi státy. Ale život, o nějž tu běží, není právní existence panovníka, nýbrž biologická existence populace. Stala-li se snem moderní moci genocida národa, nejde tu o návrat starodávného práva zabíjet; je to proto, že moc se klade na rovinu života, a na ní se také vykonává. Dalo by se říci, že dávné právo udělit smrt, či nechat žít nahradila moc udělit život, či odmítnout život ve smrti. Člověk zůstával po tisíciletí tím, čím byl pro Aristotela: živým tvorem schopným politického života; moderní člověk je živočichem v politice, v níž je život jako živé bytosti zproblematizován.

schiller: vzdělání citlivosti

Věk je osvícen, to znamená, našly se a veřejně se rozšířily znalosti, které by stačily k tomu, aby napravily alespoň naše praktické zásady. Duch svobodného bádání rozptýlil bludy, jež dlouho bránily přístupu k pravdě, a podryl základy, na nichž fanatismus a podvod vystavěly svůj trůn. Rozum se očistil od klamů smyslů a pouhé sofistiky, a sama filosofie, jež nás od ní prve odvedla, nás hlasitě a naléhavě volá zpátky do lůna přírody – v čem to vězí, že jsme pořád ještě barbary? Ne dosti tedy, že všechno osvícení rozumu zaslouží jen tolik úcty, nakolik zasahuje charakter; osvícení v jistém smyslu z charakteru vychází, protože cesta k hlavě musí být otevřena srdcem. Vzdělání citlivosti je tedy nejnaléhavější potřebou doby, protože k nápravě vidění probouzí.

při nástupu nového století

Vzácný příteli! Kde najde asi
mír a svoboda svůj klidný kout?
Staré století se v bouři ztrácí,
nové nechce vraždám odvyknout.

Hráze mezi zeměmi se vrší,
z forem starých už zbyl sotva stín,
běží války moře nezadrží
ani Nilu bůh či starý Rýn.

(...)

Nadarmo, ach, na všech mapách světa
pátráš po blaženém kraji tom,
kde svým krásným mládím lidstvo vzkvétá
a svobody věčně svěží strom.

Tvůj zrak nekonečný svět tu vidí,
loď jej sotva může přeměřit –
přesto ani deset šťastných lidí
nenajde v něm prostor svůj a klid.

Jen do srdce, jeho uklidnění,
prchnout musíš z věavy života:
svoboda jej jenom v říši snění
a jen v písni krása rozkvétá.

naděje

Mluví a sní lidé o příštích dnech,
jež lepší by, šťastnější byly,
a pachtí se, ženou, co stačí jim dech,
k šťastnému zlatému cíli.
Svět stárne a mládne, toť jeho běh,
však naděje zůstává dál v lidských snech.

S nadějí jde člověk životu vstříc,
s ní skotačí v chlapeckém reji,
mládika přivábí spanilá líc,
hrob starce není hrob její;
až znaven svou poutí opustí svět,
na hrob si zasadí naděje květ.

To není prázdny a šalivý klam,
jenž bláznovi na mysli tane,
srdce to hlasitě zvěstuje nám:
svět pro nás lepším se stane.
A o čem k nám hovoří vnitřní hlas,
nezklame naději, jež dříme v nás.

inspice **Michal Weber** / nápověda **Kristýna Waloschková** / rekvizity **Lenka Kučerová** / garderoba **Renáta Pytlíková** / výroba kostýmů **Marie Dopitová** / vlásenky a masky **Eva Kubienová, Petra Nedomová** / světla **Viktor Kosinski, Martin Kozok** / zvuk **Filip Bajger** / šéf výroby **Karel Gadula** / jevištní mistr **Filip Kapusta** / technika **Martin Kukla, Ladislav Mikula, Mikuláš Sittek, Kristián Šmulík, David Žyla** / výroba scény **dekorace-VIP s.r.o., opava, dílny městského divadla Zlín**

program vydala divadelní společnost **Petra Bezruč, s.r.o.**

textová část programu **Peter Galdík** / fotografie titulní strany **Petr Hruběš** / fotografie inscenace **Martin Špelda** / grafický návrh plakátu a programu **Jan Kulich**

Divadlo Petra Bezruče provozuje divadelní společnost Petra Bezruč, s.r.o.

ředitel **Filip Krejčí** / zástupce ředitele **Jiří Krejčí** / umělecký šéf **Jan Holec** / dramaturg **Peter Galdík** / tajemnice **Barbora Mužná** / produkční zájezdů **Milan Zupko** / produkční propagace **Anita Krejčí** / pr **Marcela Bednaříková**

autorská práva k dramatickému textu a překladu v České republice zastupuje **Aura-Pont s.r.o., veslařský ostrov 62, 147 00 Praha 4**

divadlo je provozováno za finanční podpory statutárního města **Ostrava** a **Moravskoslezského kraje**, projekt se uskutečňuje za finanční podpory ministerstva kultury ČR

OSTRAVA!!!

MINISTERSTVO
KULTURY

bezruci.cz